

KOLUMNEN

Patrik Hagman
patrik.hagman@abo.fi

Rädda Svenskfinland? Ids inte

Det finns två saker att säga om den pågående debatten om varför vi finlandssvenskar är sämre (till exempel i Pisaundersökningar) än majoritetsbefolkningen.

För det första är det viktigt att inse fakta. Om man är en liten folkgrupp och man ur den gruppen människor skall rekrytera folk som skall sköta i Pisa-resultat och så vidare, ett modernt samhälle så kommer kvaliteten i vissa branscher att lida. Jag tänker främst på olika synliga funktioner i samhället som kräver högrepresterande människor, det vill säga personer som i vanliga fall utgör samhällets elit. Med ett så litet befolkningsunderlag som finlandssvenskarna utgör kommer till exempel finlandssvensk litteratur, teater, politik, tv-underhållning och – det smärtar mig att säga det – universitetsverksamhet, alltid att vara lite sämre i medeltal än majoritetsbefolkningens. Orsaken är helt enkelt att en proportionellt sett större andel av finlandssvenskarna kan syssla med sådant här, dels på grund av statens vilja att upprätthålla svensk service, dels på grund av de finlandssvenska fondernas stöd.

Problemet med detta är att det skapar en slags mediokritet-kultur där människor väljer sig med att nöja sig med något mindre än det bästa bara för att det är finlandssvenskt. Och vi lär oss att vi inte behöver göra vårt bästa för att det ska räcka på finlandssvenska. Det är det vi ser i studien om finlandssvenska tonåringar, i Pisa-resultat och så vidare. Det är en naturlig följd av att vi är så få som får kulturella följverkningar.

Nu finns det ett sätt att motarbeta detta, men att säga det innebär något av ett helgerland. Det handlar om att nedmontera "Svenskfinland". Givetvis menar jag inte att vi skall sluta prata svenska i Finland, men vi måste på allvar göra upp med den kombination av unken nationalism och politiska SFP-intressen som uttrycks i tanken på ett Svenskfinland med en egen kultur som skiljer sig från det finska Finland och Sverige.

Jag menar konkret till exempel att finlandssvenska författare i högre grad måste prova om deras böcker är värda att ges ut i Sverige i stället för att nöja sig med något av de små finlandssvenska förlagen (det finns inga stora finlandssvenska förlag). Det finns knappast något som i princip gör det svårare för en österbottinsk författare att slå igenom i Sverige än en norrländsk, gottländsk eller skånsk. Ja, det är förstås mycket svårare än att "slå igenom" i Svenskfinland. Om det sedan visar sig att det finns fördomar mot författare från Finland i Sverige, ja då finns där en uppgift för fonderna att ta itu med.

Det skulle innebära att det skulle finnas färre finlandssvenska författare (de skulle se sig som primärt "svenska" i betydelsen svenskspråkiga). Men antagligen en högre medelvärd. När det gäller andra former av kultur är kanske det finska Finland den naturliga arenan. Eller vidare.

Det är den ena saken. Den andra synpunkten är antagligen viktigare. Det är frågan ifall allt det här är viktigt. De finlandssvenska skolorna lär ju vara trevligare än de finska. Finlandssvenskar skall ju vara lyckligare, må bättre och så vidare. Det hänger förstås också ihop med att en proportionellt sett större del av finlandssvenskarna får gör det de vill med sina liv – skriva böcker, spela in skivor och så vidare. Kanske det är en bra sak även om det inte är några odödliga mästerverk som produceras. Kanske det till och med är viktigare att människorna lever goda liv än att de presterar på topp?

Skrubenten är teolog, bosatt i Pargas.

RG-LINE

Återkommande problem

"Båten" var på tapeten igen, som den är allt emellanåt då hjälp och stöd behövs.

Det är inte speciellt smart att fortsätta underhålla den som det gjorts och möjligen görs i fortsättningen. Men då det tydligt inte är smartest som prioriteras i detta, så lär det fortsätta som

om ingenting hänt, vilket ju är fallet.

Om jag förstätt rätt så har Umeå stad sökt en hållbar lösning, men Vasa stad har inte sökt en hållbar lösning. Som sagt, det handlar om smarthet.

KENT HÄGGKVIST

ANDRAS MENING

Industrin flyr fältet

Var tionde av de små och medelstora företagen kommer säkert eller ganska säkert att antingen flytta en del eller hela sin verksamhet utomlands inom de närmaste tre åren.

Bland industriföretagen är andelen ännu högre: en femtedel tror att de helt eller delvis kommer att flytta ut.

Av de företag som inte tänker flytta från Finland planerar ändå 25 procent att utvidga sin verksamhet utomlands. Det kan

ske genom att grunda egna enheter eller köpa upp existerande företag, eller grunda egna försäljnings- och marknadsföringsenheter. ---

Nu hotar en dränering av små och medelstora industrier, som är en ryggrad för sysselsättningen. Den här industripolitiska utmaningen måste tacklas innan det är för sent.

Just nu är Finland inget lockande land att investera i, inte ens för dem som redan finns här.

VÄSTRA FINLAND
JOHN-ERIK JANSÉN

Erfarenheterna har visat att de minoritetsspråkstidningar som inte stryker det egna etablissemanget medhårs verkar attrahera läsarna.

Oberoende journalistik tilltalar

ANALYSEN

Egunkaria, en basisk dagstidning, lades ned på myndigheternas försorg år 2003, men blev ersatt av tidningen Berria.

Den irländska tidningen La Nua kom till vägs ände år 2008. Så sent som i fjol gav Molodezh Estonii, en ryskspråkig tidning i Estland, ut sitt allra sista nummer.

Galicia Hoxe, en galicisk tidning i norra Spanien, försvann ur tidningskioskerna tidigare i år. Vem som står näst i tur får vi snart veta, marken vibrerar under många.

Minoritetsgrupper i hela Europa kämpar för att hålla sina språkflytande, men i en tid som denna är det allt annat än lätt. Minoritetsspråkstidningarna blir ofta motarbetade politiskt, av myndigheterna. Till exempel är polska tidningen Kurier Wilenski i Litauen inte fri att sätta vad som helst på pränt i sin tidning eftersom en för stor frispråkighet antagligen skulle resultera i en omedelbar nedläggning. Orden bör vägas på guldväg.

Men i de flesta fall är det faktiskt den krassa ekonomin som talar maktsspråk. Utan subventioner är det svårt att hålla en tidning flytande, speciellt som de minoritetsspråkstalande läsarna ofta är utspridda över ett större geografiskt område och distributionen blir förhållandevis dyr.

Till exempel har den walesiska eller kymriska minoriteten i Storbritannien trots storslida planer ännu inte lyckats få till stånd en egen dagstidning även om språkgruppen innefattar en halv miljon individer. Finlandssvenskarna är betydligt färre än så, men vi har fortfarande minst en dagstidning i varje region i det vi kallar Svenskfinland.

Men på senare år har det faktiskt hänt en hel del saker även hos oss. Att Österbottningen och Jakobstads Tidning fusionerades till Österbottens Tidning år 2008, att HSS Medias tidningar har

Minoritetsjournalister från hela Europa besökte nyligen Dolomitens redaktion och tryckeri i Sydtyrolen. På bild ses Kristzina Sarola Hittner, Günther Rautz, Sebastian Sparwasser, Harald Werth, Blanka Demeter, Kenneth Myntti, Aljosa Fonda, Christine Chiriac, Zsolt Ferencz, Örs Szeghalmi och Rajmund Klonowski.

FOTO: DOLOMITEN

gemensam redaktion sedan år 2006 samt att Östra Nyland och Borgåbladet delar både redaktion och webbsida är enskilda exempel på den kontinuerliga konsolidering som äger rum även hos oss.

Vilka minoritetsspråkstidningar klarar sig då bäst i ett läge då allt färre läser papperstidning, distributionskostnaderna stiger, tidningarna blir mombelagda och annonsvolymen krymper?

Antagligen de som inom ramen för egen pressfrihet tar sin journalistiska uppgift mest på allvar. Till exempel lär den ungerska tidningen Új Szó ha haft ett stort läsarbortfall som en följd av att dess redaktion uppfattas ha starka kopplingar till det ungerska etablissemanget i Slovakien.

Új Szó har som många andra försökt motverka läsarbortfallet

genom stora satsningar på sport, musik, it, bil och motor samt annat som kunde tänkas intressera det yngre gardet, men med mager framgång. Antagligen för att problemet finns på ett helt annat håll.

På motsvarande sätt verkar politiskt oberoende tidningar ha större förtroende hos läsarkåren. I Ålandstidningen ingick den 19 mars 2011 ett intressant reportage från norra Tyskland och den danska tidningen Flensburg Avis.

Flensburg Avis' chefredaktör Bjarne Lønborg lät i reportaget förstärkt att livet på en minoritetsspråkstidning är en balansgång. Å ena sidan ska man föra minoritetsgruppens talan, å andra sidan ska man klara av att kritisera de egna.

Vad tidningen säger och berättar blir på det sättet en tydlig del i process som varje dag syftar till

Vasabladet hittas på paradplats på tidningen Dolomitens redaktion i Bozen-Bolzano. Dolomiten betjänar den tyska minoriteten i norra Italien. Bilden togs för två veckor sedan.

FOTO: KENNETH MYNTTI

att bibehålla gemenskapen och rätten till en kulturell identitet. Men så har det inte alltid varit, enligt Lønborg.

Då han tillträdde som chef-

redaktör för 20 år sedan var kritisk journalistik något helt nytt i minoritetens ögon.

– Under min tid har tidningen steg för steg gått mot att betrakta

ENERGI

Tekniskt möjligt med helt hållbar energiproduktion

Om vi satsade enbart på förnyelsebar energi, var kunde vi vara då om tio år? Redan i dag finns tekniska möjligheter för att vårt land skulle kunna ha en helt ekologisk hållbar energiproduktion, utan kärnkraft, kol eller olja, och dessutom vara självförsörjande.

Varje by och varje stad kunde producera energi på ett ekologiskt hållbart sätt. Detta ger arbete, delaktighet och stora möjligheter att påverka. Även hus, affärer och industrier kunde producera egen värme och till stor del egen el.

Det finns nya smarta elnät som kan ta emot el från olika håll i nätet och som är mycket flexibla. Hushåll som har solfångare kan till exempel sälja el till elnätet när de får för mycket. Från sam-

ma elnät kan de köpa el när de får för litet. Smarta elmätare gör att invånare och företag kan anpassa sin elanvändning efter priset och utbudet på el. Automater och maskiner laddas automatiskt när annan elförbrukning är låg. (www.abb.se)

Solenergi kan produceras på en mängd olika sätt. Det finns olika former av vattenkraft och vindkraft (till exempel vindkraftverk med svånghjul, som kan producera el långt efter att det slutat blåsa). Det finns vägkraftverk för havets botten och för havets yta, en del av dem producerar både el och sötvatten. Det finns saltkraft (osmos). El kan produceras på vägar och järnvägar av den tyngd med vilken fordonen trycker mot vägen. Energi fås av biogas från sopor och avlopp, från sly, och

annat från skogen, från vass, från snabbväxande alger med mera. Möjligheterna är oändliga och utvecklingen går framåt med rasande fart. (Ny teknik 25.8.2011, 9.9.2011, 28.4.2011, (www.carnegievawe.com, Energiframtiden – saltkraft.)

Det går att lagra en del energi i form av stora batterier och generatorer, som värmeenergi och solenergi med vatten. Energi kan lagras i form av vätegas, till exempel i bränsleceller. Det finns kemisk värmelagring, värmelagring i keramik med mera. Värme kan lagras i gips i minst ett halvt år. (www.abb.se, www.vatgas.se NT 14.8.2002, 23.5.2001, Nyheter P4 Östergötland 21.11.2005, www.solenergins.egforum.se)

Vi ska inte glömma alla de sätt

att spara energi som finns, till exempel frekvensomvandlare, bra isolering för varmvattenledningar och byggnader, energieffektiva ventilationssystem med mera. Tider av billig energi har också skapat varor, vanor och trender, som behöver lämnas bort eller bytas ut.

Varför hör vi så lite om de hållbara energiformerna och deras utvecklingsmöjligheter? Månnro det beror på att energiförsörjningen är en stor affär, och att stora och etablerade företag har möjligheter att förebygga och förhindra konkurrens? Energitidningarna beslut måste alltid föregås av en ingående information om alla alternativ, annars är de ensidigt beredda och måste göras om.

BIRGITTA NORRVIK

FISKE

Sälskyddsområdet i Kvarken stör laxbeståndet

Vi läser i tidningen den 21 november om en ny expert inom fiskeripolitiken nämligen flugfiskare Antti Sorro från Rovaniemi. Han tycks veta hur den minskade laxstammen kan ökas. Receptet är enkelt, förbud kustfiske av lax. I stället skall man fortsätta att fiska lax i älvmynningarna och älvarna när laxen stiger upp för att leka.

Sorro anser att laxen tillhör dem. Hur enkelspårig kan man vara. Tillhör också fåglarna som häckar i norra Finland och sedan flyger söderut över vintern invånarna i norra Finland?

Faktum är att ingen äger fiskarna i havet eller fåglarna i luften. Men man kan ha fiskerier eller jaktträtt på olika områden. Och det är där striden står.

Byråkraterna har kraftigt begränsat fiskeriet i havet i ett försök att öka laxstammen. Resultatet har blivit det rakt motsatta. Vildlaxen minskar oroväckande snabbt.

Man inser inte att det finns ytterligare en part i sammanhanget, nämligen laxen. Men det är tabu att nämna detta.

Sälén åter inte lax enligt experterna, inte i nämnvärd omfattning. Men detta stämmer inte.

vårt samhälle lite på avstånd. Vi är fortfarande ett språkkrävande värmar om minoritetens intressen, men nu kan också se fenomen med lite kritiska ögon, säger han.

Förändringen har öppnat upp för en större mångfald av åsikter inom den danska minoritetens egen debatt och även påverkat prenumerationssiffrorna i en positiv riktning. Så var läget åtminstone då, i mars 2011.

Efter att Flensburg Avis hade börjat förhålla sig mer kritisk, dels mot politikerna, dels mot minoritetens andra organisationer uppstod till en början problem mellan tidningen och några av de drabbade aktörerna inom det danska minoritetssamfundet i Tyskland. Men efter hand har allt fler börjat acceptera tidningens nya roll.

Själv är Lønborg helt övertygad om att hans tidning är på rätt väg och antagligen har han fullständigt rätt i sin bedömning. En tidning ska vara på läsarnas sida, inte på organisationernas och inte heller på politikernas sida.

Omvänt är det hela poängen med en tidning. Den ska inte bara informera läsarna om viktiga händelser, den ska framför allt skaka om och väcka debatt.

Åsiktsmångfalden är framtidens, inte likriktningen och styrningen av åsikter. Ju mer den finlandssvenska pressen konsolideras och likriktas genom redaktionellt samarbete desto viktigare blir antagligen åsiktsmångfalden inom respektive tidning.

Då åsikt bryts mot åsikt uppstår de gnistor som behövs för att hålla ett samhälle och en språkgrupp samman. Men utöver att minoritetsspråkstidningarna ska slå vakt om egna intressen är det oerhört viktigt att de gör allt för att betona vikten av att fördelarna med en kulturell diversitet.

Den senare uppgiften blir allt viktigare i ett globaliserat samhälle där mixen av språk och befolkningsgrupper blir allt starkare.

KENNETH MYNTTI

kenneth.myntti@vasabladet.fi
tel 7848 456